جلسه اول

صورت مجلس روز یکشنبه ۱۷ شهر محرم الحرام ۱۳۳۳

یکساعت و سه ربع قبل از غروب مجلس با (۶۸) نفر اعضاء حاضره طهران درتحت ریاست سنی آقای حاج سهم‌الملک و منشی گری آقایان نجفقلی میرزا ومبین‌السلطنه وحاج‌میرزا اسدالله‌خان و ملک‌الشعراء افتتاح شد و آقای رئیس سنی برای تعیین رئیس موقتی اعلام اتخاذ رأی کردند پس از اخذ آراء آقایان ارباب کیخسرو و حاج عزالممالک وشیخ‌محمد نجفی که بحکم قرعه معین شده بودند باتفاق آقای نجفقلی میرزا منشی مشغول استخراج آراء شدند آقای موتمن الملک باکثریت (پنجاه و دو رأی) بریاست موقتی منتخب پس از آن شروع بانتخاب نایب رئیس اول شد آقایان‌سید امان‌الله و حاج‌سید رضای فیروزآبادی و آقا سید فاضل کاشانی بتعیین قرعه بمعیت آقای نجفقلی میرزا استخراج‌آراء کرده و آقای سردار معتمد باکثریت تام سی وهشت‌رأی برای نیابت اول ریاست منتخب شدند سپس شروع باخذآراء برای نایب رئیس دوم گردید آقایان‌میرزا محمد صادق طباطبائی و دکترلقمان و موتمن‌الملک بتعیین قرعه با آقای‌نجفقلی میرزا مشغول استخراج آراء شدند چون در دفعه اول آقای منتصرالسلطان دارای سی و دو رأی بودند و اکثریت نداشتند لهذا تجدید انتخاب شد و دردفعه ثانی آقای‌منتصر السلطان باکثریت سی و شش رأی به نیابت دوم ریاست منتخب گردیدند پس از آنکه هیئت رئیسه موقتی باین ترتیب تکمیل شد آقای موتمن‌الملک بمقام ریاست موقتی جلوس و مطابق نظامنامه نمایندگان‌حاضرهٔ طهران‌رابحکم‌قرعه‌برای رسیدگی باعتبار نامه‌ها بشش شعبه تقسیم نمودند از قرار تفصیل ذیل :

شعبه اول-آقای‌آقامیرزاطاهر آقای‌نظام‌السلطان آقای حاج‌اعتبارالسلطنه آقای آصف‌الممالک آقای مشیرالدوله آقای میرزا سلیمان خان آقای حاج‌شیخ حسین یزدی آقای میرزا قاسم خان تبریزی آقای حاج میرزا حسین آقای آقا شیخ حبیب‌الله آقای حاج سید نصرالله آقای حاج عزالممالک

شعبه دوم -آقای شریف العلماء آقای میرزا عبدالحسین‌خان‌سردار معظم آقای صدرالممالک‌آقای حاج سید رضای فیروز آبادی آقای نجفقلی میرزا آقای آقا شیخ محمد جواد آقای ذکاءالملک‌آقای سردار منصور آقای آقاشیخ محمد حسین‌خونساری آقا سید اسدالله چهارسوقی آقای ارباب کیخسرو آقای حاج معین‌التجار

شعبه سوم-آقای آقاسیدامان‌الله آقای حاج‌محتشم‌السلطنه آقای‌عدل‌الملک آقای آقاسیدحسین کزازی آقای حاج آقا آقـای‌عمادالسلطنه آقـای‌یارمحمد خان‌افشار (سردار اسعد)آقای ناصرالاسلام آقای مشارالسلطنه آقای میرزا محمد صادق طباطبائی آقای‌آقاشیخ حسن آقا زاده آقای امیرمؤید

شعبه‌چهارم -آقای سلیمان میرزا آقای حاج میرزا شمس‌الدین آقای فرج الله خان سردار معظم آقای حاج آقا حسن شریعتمدار آقای شیخ محمد نجفی آقای حاج میرزا اسدالله‌خان آقای‌مبصرالملک آقای حاج میرزا علیرضا آقای سردار معتمد آقای مبین‌السلطنه آقای حاج میرزا حسین خان آقای‌آقا سیدفاضل .

شعبه پنجم — آقای منتصر السلطان آقـای مرات‌السلطان آقای دکتر حسینقلی خان‌آقای آقا شیخ محمد حسن گروسی آقای حاج شیخ‌محمدحسین استر آبادی آقای آقامیرزامحمد نجات آقای‌حاج امام جمعه‌خوئی آقای مستوفی‌الممالک آقای دکتر لقمان آقای موتمن‌الملک آقای ملک‌الشعراءآقای‌حاج شیخ اسدالله

شعبه‌ششم -آقـای حاج شیخ اسمعیل آقـای دکتر اسماعیل خان آقای معدل‌الدوله‌آقای میرزای اورنگ و قارالسلطنه آقای حاج سهم الملک آقای حاج‌فضلعلی آقا آقای‌حاج‌سیداسدالله(نماینده‌قزوین) آقای آقا شیخ یحیی آقای آقـا سید حسن مدرس آقای اعزازالسلطنه آقای محمدهاشم میرزا

پس از‌آن‌برای تعیین اوقات جلسات‌مذاکراتی بمیان آمده وچون درمجلس نتیجه حاصل نشدقرار براین گردید‌که بعد از تعیین روسای شعب آقایان روساء با هیئت رئیسه تعیین اوقات نموده مشغول رسیدگی باعتبـارنامه‌هاشوند مجلس‌یکساعت از شب گذشته ختم‌گردید .

جلسه‌دوم

صورت مجلس روز دو شنبه۱۷ شهرصفر۱۳۳۳

مجلس تقریبا ۳ ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای موتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روزیکشنبه ۱۷ شهرمحرم قرائت وتصویب‌شد

تلگرافی ازطرف والاحضرت ناصرالملک‌مبنی بر تبریک افتتاح‌مجلس شورایملی باانضمام تلگراف جوابیه مجلس قرائت وقرار شد مخابره شود و نیز صورت اسامی آقایانیکه ازایالات وولایات کتبا و تلگرافاً تبریک گفته بودند قرائت شد پس از آن آقای حاج عزالممالک مخبر شعبه اول بترتیب شروع بقرائت راپورتهای‌شعبه مزبور نموده ونظر باینکه در نمایندگی آقایـان مفصله ذیل مخالفتی نبود بقیام و قعود اخذ رأی شده و نمایندگی ایشان تصویب‌گردید .

آقـای حاج صدر الممالک آقای حاج شیخ محمد حسین نماینده استرآباد . آقای وقارالسلطنه آقای حاج امیرنظام — آقای سردار سعید وچون راپورتهای شعبـه مزبـوره در خصوص نمایندگی آقایان ذیل مخالف‌داشت بموجب ماده‌پنجم‌نظامنامه داخلی مذاکره واخذ رأی در آنخصوص موکول بجلسات آتیه گردید

آقای حاج میرزا حسینخان -آقای‌سلیمان‌میرزا آقای آقا سید اسدالله نمایندگـان اصفهان . آقای نظام‌السلطان . آقای منتصر السلطان -آقای عدل - الملک . آقای آقا شیخ محمد جواد — بعد آقای عبدالحسین خان سردار معظم مخبر شعبه دوم شروع بقرائت راپور تهای حاضره آن شعبه نموده و در نمایندگی آقایان‌آقا شیخ محمدحسن نماینده‌گروس و ارباب کیخسرو وآقا شیخ محمد نجفی‌وحاج معین‌التجار سردار منصور- سردار معتمد- سلطان‌العلماء وشریعتمدار اخذرای شده نمایندگی‌ایشان تصویب‌و اخذرای درباب نمایندگی آقای مبین‌السلطنه چون مخالف داشت موکول‌ببعد شد

آقای سردار سعید نیز راپورتهای حاضره شعبه سوم را قرائت نموده و در نمایندگی آقایان دکتر حسینقلی خان‌نجفقلی‌میرزا -شریف‌العلماء -وامیرمؤید فرداً فرداخذرای‌وتصویب شد و اخذ رأی درخصوص آقا سید فاضل موقوف‌ببعدگردید پس از آن‌آقای سلیمان میرزا شروع بقرائت راپورتهای شعبهٔچهارم نموده ونمایندگان آقایان موتمن الملک و آقا شیخ محمد حسین یزدی و مشیر الدوله باکثریت تصویب گردید بعد از آن راپورت شعبهٔ مزبوره‌راجع‌بانتخاب آقای مستوفی الممالک‌قرائت شده وآقایان مدرس و حاج شیخ اسدالله و سردار معظم را عقیده این بود که مذاکره واخذ رأی در حضور نمایندگی آقایان وزراء موکول ببعدشود و آقای مدرس پیشنهاد نمودند اخذ رأی در باب نمایندگی آقایان وزراء موکول‌ببعدازرسیدگی باعتبارنامه‌ها شود بالا خره پس از قدری مذاکره آقای مخبرراپورتهای‌مزبوره رااسترداد نموده‌که پس از تبادل افکار ثانیابمجلس تقدیم شود در اینموقع اجازه تنفس داده شده‌وپس از پانزده‌دقیقه مجدداً جلسه تشکیل وراپورت شعبه چهارم راجع بنمایندگی آقای مبصرالملک قرائت و نمایندگی ایشان نیز تصویب شد در اینوقت آقای آقای حاج شیخ اسدالله راپور تهای شعبه پنجم را قرائت نموده و در نمایندگی آقایان ذیل اخذرأی‌و تصویب گردید

آقای حاج سید نصر الله‌آقای حاج‌امام جمعه آقان میرزا محمد نجات- آقای محمد هاشم میرزا - آقای حاج میرزا علیرضا - آقای حاج سید اسد الله آقای حاج میرزا فضعلی آقا- آقای ناصر الاسلام آقای شیخ یحیی - آقای آصف الممالک - و اخذ رأی در باب نمایندگی آقای حاج عزالممالک چون مخالف داشت بجلسه دیگری محول شد

آقای دکتر اسمعیل خان نیز ۳ فقره راپورت شعبه ششم راجع بنمایندگی آقایان‌حاج‌شیخ اسمعیل و حـاج شیخ اسد الله و آقا شیـخ محمـد حسین نماینده گلپایگان و خونسار قرائت نموده در فقره اولی تصویب و فقره‌سوم‌چون مخالف داشت موکول ببعدشدآقای‌رئیس‌جلسه‌آتیه‌رابروزچهارشنبه‌نو زدهم ۳ ساعت قبل از غروب و دستور آنراورسیدگی‌ببقیه اعتبارنامه‌ها تعیین و مجلس مقارن مغرب‌ختم شد .

جلسه سوم

صورت مجلس روز چهار شنبه ۱۹ شهر صفر ۱۳۳۳

مجلس تقریباً ۳ ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای‌موتمن‌الملک تشکیل صورت مجلس‌روز دو شنبه ۱۷ قرائت وتصویب گردید.

آقای دکتر اسمعیل خان مخبر شعبهٔ ششم ۳ فقره را پورت شعبه مزبوره را راجع بنمایندگی آقایـان عمادالسلطنه -میرزا طاهر- عبدالحسین خان سردارمعظم قرائت در دو فقره اولی اخذ رأی‌شده باکثریت تصویب و فقره سوم پس از قدری‌مذاکره برحسب تقاضای آقای مخبر بشعبه عودت داده‌شدکه ثانیاً بمجلس تقدیم شود .

آقای سردارمعظم یك فقره‌راپورت شعبه دوم را در باب نمایندگی آقای آقاسید امان‌الله نماینده بهبهان قرائت و چون مخالف داشت موکول بجلسه دیگری گردید - آقای سلیمان میرزا نیزچهارفقره راپورت شعبه چهارم در خصوص نمایندگی آقایان مدرس-طباطبائی-مؤیدالاسلام‌ومستوفی‌الممالک‌قرائت

و در سه فقره اولی فرد آفرد اخذرأی و باکثریت تصویب گردید .

لکن در فقره چهارم آقایان‌مدرس حاج آقا وحاج شیخ اسدالله را بواسطه اینکه رأی در این موقع دور نیست اسباب‌تزلزل هیئت وزراء بشود عقیده این بود که اخذ رأی موکول ببعد شود- آقایان حاج شیخ محمد حسن و حاج عزالممالك اظهار داشتند نظامنامه داخلی اجازه نمیدهد اعتبار نامه نمایندگان در حال توقیف و تعطیل باشدو البته آقایان وزراء حق خواهند داشت پس از تصویب نمایندگی‌ایشان از نمایندگی ملت مستعفی شده و بمقام وزارت‌باقی باشند بر حسب تصویب مجلس مذاکرات در این موقع ختم و در دو فقره پیشنهاد آقایان مدرس و حاج شیخ اسدالله رای گرفته شد پیشنهاد آقای مدرس که مشعر بود براینکه اخذ رای درنمایندگی آقایان وزراء بماند به‌بعد ازرسیدگی باعتبارنامه‌های نمایندگان حاضره رد شده و پیشنهاد آقای شیخ اسدالله که تقاضا مینمود رأی دراینخصوص‌بماند به بعد از تصویب اعتبارنامه‌های‌سه‌ربع وکلای حاضره تصویب شد .

آقای حـاج شیخ اسدالله راپورت شعبه پنجم را راجع بنمایندگی آقای حاج سید رضافیروز آبـادی قرائت نموده بـاکثریت تصویب شد در اینموقع شروع بمذاکره در اعتبارنامه‌هائی که در جلسه قبل مخالفت شده بود گردیده وآقای مدرس در خصوص راپورتهای شعبه اول راجع به آقایان حاج میرزا حسین خان و حاج سید اسدالله‌و سلیمان میرزا نمایندگان‌اصفهان اظهارداشتند اهالی‌بلوك‌جی و کلارج منشکی بوده‌اند که اعلان انتخابات بانها داده نشده و انجمن جزء هم در آن بلوك تشکیل نشده و این ترتیب مخالف قانون است - آقا حاج عزالممالك مخبر جواب دادند بواسطه قرب مسافت بلوك مزبوره بشهر انجمن نظارت مرکزی تشکیل انجمن جزء را در آن بلوك لازم ندانسته لکن بتمام بلوك اعلان انتخابات ارسال شده چنانچه همه از اهالی همین بلوك بمرکز حاضر شده و در انتخابات شرکت نموده‌اند در اینصورت شکایت متشکیین خالی ازواقعیت بوده در انتخابات اصفهان رعایت تمام نکات قـانونی شـده است بـالاخره بنمایندگی آقایان‌حاج سید اسدالله سلیمان میرزا و حاج میرزا حسین خان یك یك اخذ رأی شده نمایندگی ایشان تصویب گردید و نیز درباب راپورتهای شعبه اول راجع بنمایندگان مازندران آقای مدرس اظهار نمودند بعضی شکایات از آمل و نور رسیده که شعبه در راپورت خود متعرض بان شکایات نشده‌ونیزجوابی‌بر آن‌شکایـات نداده‌اند کونمایندگان از روی بصیرت رای دهند آقایان‌مخبر وناصرالاسلام گفتنداولا بعضی‌از شکایات بهیچوجه قانونی نبود و بعضی دیگر هم از داوطلبان وکالت است که بنا بر نظریات شخصی شاکی هستند و الا صورت مجلس و راپورت مأمور وزارت داخله دلیل بر صحت جریان‌انتخابات‌مازندران بوده واین‌شکایـات بهیچوجه وارد نیست بالاخره برای کافی بودن مذاکره‌اخذ رای‌شده‌باکثریت‌تصویب‌شد پس‌از آن‌در خصوص آقایان عدل‌الملك - نظام‌السلطان ومنتصر- السلطان‌رای گرفته نمایندگی‌ایشان تصویب گردید

آقایان حاج شیخ اسدالله و حـاج آقا در باب راپورت شعبه اول راجع بنمایندگی آقای شیخ محمد جواد اظهار مینمودند ایشان ازحیث‌آراء تالی نجدالسلطنه بوده و ایالت‌خراسان‌تاریخ‌استعفای نجدالسلطنه را از معاونت بطور اختلاف راپورت میدهد و چنانچه استعفای‌نجدالسلطنه قبل از شروع بانتخابات‌بوده‌نمیتوان‌انتخاب‌ایشان را رد نمود بعلاوه آقای حاج آقا را عقیده این بودکه شروع‌بانتخابات موقعی است که شروع به تسلیم تعرفه هـا بـاهالی می شود .

آقایان مخبر و محمد هاشم میرزا اظهار می نمودند بموجب راپـورتی که ایـالت خراسان داده استعفای ایشان در نهم رجب رسیده در صورتیکه دوم شهر مزبور شروع بتسلیم تعرفه شده است‌فقط تاریخ‌استعفا نامه ایشان‌غره رجب بوده بعلاوه شروع بانتخابات موقعی است که اعلان انتخابات منتشر می شودبالاخره مذاکره دراین خصوص بتصویب‌مجلس ختم گردید . ودر باب آقای شیخ محمد جواد اخذ رای‌شده ونمایندگی‌ایشان تصویب شد

در ایـن وقت اجازه تنفس داده شده پس از بیست دقیقه جلسه تشکیل و در خصوص راپورت شعبه دوم راجع بنمایندگی آقای مبین‌السلطنه اخذ رأی وبا کثریت تصویب گردید .

آقای حاج آقا در باب راپورت واصله ازشعبه سیم راجع به آقاسید فاضل نماینده شاهرود مخالف بوده و اظهارنمودند یکی ازشرایط منتخبین‌معروفیت محلی‌است وبموجب شکایاتیکه‌رسیده ایشان این‌شرط را فاقد بوده اند

آقای سردار سعید مخبر شعبه و ناصر الاسلام اظهار داشتندقانون برای‌معروفیت حدی معین‌نکرده اند و معزی الیه در سنوات قبل بخراسان مسافرت نموده و با اغلب طبقات علماء وتجار و اعیان ملاقات نموده و بواسطه معروفیتی که داشته اند از طرف اهالی انتخاب شده اند در خصوص نمایندگی ایشان نیز اخذ رأی شده باکثریت تصویب پس ازآن در خصوص آقای دکتر اسمعیل خان اخذ رأی شده نمایندگی ایشان نیز تصویب گردید -آقای مدرس تقاضانمودند جلسه ختم‌شود باکثریت ردشد

در باب راپورت بشعبه پنجم راجع بنمایندگی آقای حاج عزالممالك آقای مدرس اینطور اظهـار عقیده نمودند که دلیل بر صحت جریان انتخابات در هرنقطه تصدیق انجمن نظارت و حکومت است و در مورد انتخابات کرمانشاهان هم‌حکومت‌هم‌انجمن نظارت از سوء جریان انتخابات شاکی‌بوده اند

آقایان منتصرالسلطان و حاج شیخ اسدالله‌مخبر شعبه اظهار داشتند اولا تلگرافات حکـومت مبنی برشکایت نبوده و درخواست مفتش‌نموده اند وانجمن نظارت هم قبل از تسلیم تعرفه نهایت رضایت را ازحسن جریان‌انتخابات داشته ونظر باینکه انتخابات کرمانشاهان ازنقطه‌نظر احزاب سیاسی اجراءشده و بعضی از اعضـاء انجمن خـود داوطلبـان وکالت بوده اند و در ضمن استخراج آراء اکثریت را با حزب مخالف دیده و بنای شکایت را گـذارده اند علیهذا این قبیل شکایات مأخذی ندارد بالاخره در خصوص آقایان حاج عزالممالك - آقای سید حسین کزازی - حاج میرزا حسین و مرآت‌السلطان و نیز درباره آقا شیخ محمد حسین نماینده گلپایگان و خونسار اخذ رأی شده و نمایندگی ایشان تصویب گردید آقای رئیس جلسه آتیه را بروز یکشنبه۲۳ سه‌ساعت قبل ازغروب تعیین ویکساعت ازشب‌گذشته مجلس ختم‌گردید .

جلسه (۴)

صورت مجلس‌روزیکشنبه ۲۳ شهر صفرالمظفر ۱۳۳۳

مجلس تقریبا سه ساعت بغروب در تحت‌ریاست آقای موتمن‌الملك تشکیل و صورت مجلس روز چهارشنبه نوزدهم قرائت شد

رئیس - درصورت مجلس اعتراضی هست ؟ آقای محمد هاشم‌میرزا فرمایشی بود ؟

محمدهاشم میرزا - خیر عرضی نداشتم

رئیس — آقای مدرس ملاحظاتی‌داشتند ؟

مدرس - بلی آن‌که من تقاضا کردم که جلسه ختم شودبطور مطلق نگفته بودم عرض کردم چون‌شب‌در بین است جلسه ختم‌شود.

رئیس - دیگر غیر از این ملاحظاتی نیست ؟ بسیار خوب این مسئله هم‌اضافه میشود صورت‌اعتبار نامه هائی که برای امروز حاضر است راجع بآقـای حاجی آقا آقای مشارالسلطنه آقای سردار معظـم آقای آقاسید امان‌الله آقای میرزا قاسم خان‌وآقای معدل‌الدوله‌است اعتبارنامه آقای حاجی‌آقارا گفته‌اند بعداز تنفس داده میشود عجالتا شروع میکنیم به اعتبارنامه‌هائی که مخالف ندارند حالا راپورتی که راجع بآقای مشارالسلطنه است قرائت میشود

(آقای سلیمان‌میرزا مخبر شعبه چهارم‌راپورت شعبه چهارم را راجع بنمایندگی آقای‌مشارالسلطنه بمضمون ذیل قرائت نمودند

راجع بانتخاب آقای مشارالسلطنه شعبه‌چهارم با دقت نظر رسیدگی نمود صورت مجلس انجمن نظارت مرکزی طهران و اعتبار نامه ایشان موافق مواد قانون انتخابات است‌وچون‌آقای‌احتشام‌السلطنه کما کثریتشان مقدم‌بر آقای‌مشارالسلطنه بوده‌مطابق مضمون تلگراف خودشان بوزارت جلیله خارجه که عبارت آن عیناًمندرج است (برای رفع محظورات از قبول وکالت باکمال تاسف معذوراست محمود)از قبول‌نمایندگی استعفاداده‌اند مطابق ماده ۴۳ قانون انتخابات آقای مشارالسلطنه نسبتا اکثریت داشته‌اند انجمن نظارت مرکزی‌طهران اعتبارنامه بایشان‌داده و بهیچوجه شکایتی هم راجع بانتخاب ایشان نرسیده است و باکثریت دوهزار وهشتصد و پانزده رای از هفده هزاروهشتاد رای منتخب شده‌اند فقط چیزیکه درشعبه موضوع بحث گردیده این بود که انجمن نظارت طهران در صورت‌مجلس آقای‌احتشام‌السلطنه را جزو دوازده نفر نمایندگان محترم طهران نوشته و پس از انحلال انجمن نظار اعتبار نامه به آقای مشار السلطنه داده شعبه چهارم بدو جهت این‌ترتیب را صحیح و تصویب نموده اولا قانون انتخابات در اینموضوع ساکت است ثانیا بر فرض قبل از اتمام صورت مجلس انتخابات و انحلال انجمن نظارت تلگراف استعفای آقـای احتشام‌السلطنه میرسید مطابق قانون انتخابات آقای مشارالسلطنه منتخب بودند حالا هم که پس از اتمام صورت مجلس و انحلال انجمن نظار آقـای احتشام‌السلطنه استعفـا